

HRVATSKI SABOR

Zastupnica Katarina Peović

U Zagrebu, 25. siječnja 2023.

PREDSJEDNIKU HRVATSKOG SABORA

Predmet: AMANDMANI NA KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O HRVATSKOM JEZIKU,
drugo čitanje, P.Z. br. 572 - predlagateljica: Vlada Republike Hrvatske

Temeljem članka 196. stavka 2. Poslovnika Hrvatskog Sabora (NN 81/13, 113/16)
ponosim amandmane na KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O HRVATSKOM JEZIKU,
drugo čitanje, P.Z. br. 572 - predlagateljica: Vlada Republike Hrvatske

AMANDMAN 1

Članak 11., stavci 1. i 2., brišu se.

Obrazloženje:

Članak 11. u stavku 1. definira javnu uporabu hrvatskoga standardnog jezika kao svaku usmenu ili pismenu jezičnu obavijest u prostoru namijenjenom javnosti ili širokoj publici, uključujući i obavijest elektroničkim putem.

Stavak 2. ograničava javnu uporabu hrvatskoga standardnog jezika na neslužbene prigode, kao i javnu uporabu narječnih idioma hrvatskoga jezika "radi poticanja i uvažavanja regionalnih posebnosti". Takva ograničavanja nisu u skladu s proklamiranim ciljevima zakona - zaštita hrvatskog jezika u cjelini, u svim jezičnim oblicima.

Jedan od glavnih problema ovog prijedloga Zakona je stapanje službene sfere s javnom sferom i uvođenje obaveze standarda u obje te sfere.

Demokratske države uvode jezični standard samo u službenoj upotrebi. To znači da institucije prema svojim stanovnicima komuniciraju na standardu, pišu dokumente i dopise na standardu. I to je u redu, u tom slučaju standard olakšava komunikaciju unutar države. Ono što nije u redu je kada država pokuša proširiti obavezu korištenja standarda i na javnu sferu, izvan institucija i izvan ureda.

Demokratske države to ne rade. Demokratske države poštuju JEZIČNA LJUDSKA PRAVA. Demokratske države znaju da svatko ima pravo izražavati se u javnosti kako želi, na jeziku i dijalektu na kojem želi, i kao pojedinac snosi odgovornost za svoje jezične odabire.

Javni prostor je svetinja svake demokratske države i u javni prostor država ne smije zadirati. Države koje krenu kontrolirati jezik i izražavanje svojih građana u javnoj sferi nisu više demokratske nego totalitarne.

AMANDMAN 2

Iza članka 11., dodaje se članak 12. koji glasi:

"Privatne osobe mogu se u javnom prostoru služiti jezicima, dijalektima, govorima i kombinacijom navedenih kategorija kako žele."

Obrazloženje:

Jedan od glavnih problema ovog prijedloga Zakona je stapanje službene sfere s javnom sferom i uvođenje obaveze standarda u obje te sfere.

Zakon nije usklađen s važećim demokratskih zakonima RH i međunarodnim konvencijama koje je RH potpisala i ratificirala.

Ovaj prijedlog Zakona o jeziku krši Ustav RH. Članak 14. koji glasi: "Svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama."

Dapače, u članku 17. navodi se da čak niti u ratnom stanju ne smiju biti ugrožena ljudska prava vezana za jezik.

"Opseg ograničenja mora biti primjeren naravi pogibelji, a za posljedicu ne može imati nejednakost osoba s obzirom na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, nacionalno ili socijalno podrijetlo."

Ovaj prijedlog Zakona krši i Zakon o suzbijanju diskriminacije, članku 1. koji glasi:

“(1) Ovim se Zakonom osigurava zaštita i promicanje jednakosti kao najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske, stvaraju se pretpostavke za ostvarivanje jednakih mogućnosti i uređuje zaštita od diskriminacije na osnovi rase ili etničke pripadnosti ili boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije.”

Ovaj prijedlog Zakona krši Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine, članak 1. koji definira svrhu Konvencije, a glasi:

“(a) zaštititi nematerijalnu kulturnu baštinu,

(b) osigurati poštivanje nematerijalne kulturne baštine zajednica, skupina i pojedinaca kojih se to tiče,

(c) na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini podići svijest o važnosti nematerijalne kulturne baštine, kao i o osiguravanju uzajamnog uvažavanja te baštine,

(d) osigurati međunarodnu suradnju i pomoć.”

Također i članak 2. Definicije ove Konvencije koji glasi:

“1. »Nematerijalna kulturna baština« znači vještine, izvedbe, izričaje, znanja, umijeća, kao i instrumente, predmete, rukotvorine i kulturne prostore koji su povezani s tim, koje zajednice, skupine i u nekim slučajevima, pojedinci prihvaćaju kao dio svoje kulturne baštine. Ovu nematerijalnu kulturnu baštinu, koja se prenosi iz naraštaja u naraštaj, zajednice i skupine stalno iznova stvaraju kao odgovor na svoje okruženje, svoje međusobno djelovanje s prirodom i svojom poviješću koja im pruža osjećaj identiteta i kontinuiteta te tako promiče poštivanje kulturne raznolikosti i ljudske kreativnosti. U svrhu ove Konvencije u obzir se uzima isključivo ona nematerijalna kulturna baština koja je u skladu s postojećim međunarodnim instrumentima o ljudskim pravima, kao i potrebama uzajamnog poštivanja među zajednicama, skupinama i pojedincima i koja je u skladu s održivim razvojem.

2. »Nematerijalna kulturna baština«, kako je definirana u stavku 1., manifestira se, među ostalim, u sljedećim područjima:

(a) usmena predaja i izričaji, uključujući jezik kao sredstvo komunikacije nematerijalne kulturne baštine,

- (b) izvedbene umjetnosti,
- (c) običaji, obredi i svečanosti,
- (d) znanje i vještine vezani uz prirodu i svemir,
- (e) tradicijski obrti.

3. **»Zaštita« znači** mjere čiji je cilj osiguravanje održivosti nematerijalne kulturne baštine, uključujući identificiranje, dokumentiranje, istraživanje, **očuvanje, zaštitu, promicanje, povećanje vrijednosti, prenošenje, posebice putem formalnog i neformalnog obrazovanja, kao i revitalizaciju različitih oblika te baštine.**»

Ovaj prijedlog Zakona krši i Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti i promicanju raznolikosti kulturnih izričaja u njegovom članku 2.

Tekst Konvencije iz članka 1. ovoga Zakona u izvorniku na engleskom i u prijevodu na hrvatski jezik glasi:

KONVENCIJA O ZAŠTITI I PROMICANJU RAZNOLIKOSTI KULTURNIH IZRIČAJA, u jednom dijelu iznosi:

“Priznavajući **potrebu za poduzimanjem mjera za zaštitu raznolikosti kulturnih izričaja, uključujući zaštitu njihovog sadržaja, osobito u situacijama u kojima kulturnim izričajima prijeti mogućnost nestajanja ili ozbiljnog narušavanja,**

Naglašavajući značaj kulture za socijalnu koheziju općenito te posebno njezine potencijale za unapređenje položaja i uloge žena u društvu,

Uviđajući da se **kulturna raznolikost osnažuje slobodnim protokom ideja te da se promiče stalnim razmjenama i međusobnom interakcijom kultura,**

Ponovno potvrđujući da **sloboda mišljenja, izražavanja i obavješćivanja** kao i raznolikost medija omogućuju unapređenje kulturnih izričaja unutar društava,

Priznavajući da je **raznolikost kulturnih izričaja**, uključujući tradicionalne kulturne izričaje, važan čimbenik koji omogućuje pojedincima i narodima da izraze i podijele s drugima svoje ideje i vrijednosti,

Podsjećajući kako je jezična raznolikost temeljno počelo kulturne raznolikosti i ponovno potvrđujući temeljnu ulogu koju obrazovanje ima u zaštiti i promicanju kulturnih izričaja, [...]

U svojim CILJEVIMA I VODEĆIM NAČELIMA također kaže se:

“Članak 1.

CILJEVI

Ciljevi su ove Konvencije:

a) **zaštita i promicanje raznolikosti kulturnih izričaja”**

....

“e) promicanje poštivanja raznolikosti kulturnih izričaja i podizanja svijesti o njezinoj vrijednosti na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini,”

U članku 2. Definiiraju se vodeća načela kao

“1. Načelo poštivanja ljudskih prava i temeljnih sloboda

Kulturna se raznolikost može štiti i promovirati samo ako su zajamčena ljudska prava i temeljne slobode, poput slobode izražavanja, obavješćivanja i komunikacije, kao i sposobnosti pojedinaca da biraju kulturne izričaje. Nitko se ne može pozivati na odredbe ove Konvencije kako bi kršio ili ograničavao ljudska prava i temeljne slobode sadržane u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima ili zajamčene međunarodnim pravom.

U članku 7. definiraju se

MJERE ZA PROMICANJE KULTURNIH IZRIČAJA:

“1. Stranke će nastojati na svom teritoriju stvoriti ozračje koje potiče pojedince i socijalne skupine:

a) na stvaranje, proizvodnju, širenje, distribuiranje te pristup vlastitim kulturnim izričajima, posvećujući dužnu pažnju posebnim okolnostima i potrebama žena kao i različitih socijalnih skupina, uključujući pripadnike manjina i autohtonih naroda,

b) na osiguranje pristupa raznolikim kulturnim izričajima s vlastitog teritorija, kao i iz drugih država svijeta."

U članku 10. govori se o OBRAZOVANJU I PODIZANJU JAVNE SVIJESTI, pa se navodi da će:

"Stranke:

a) **poticati i unapređivati razumijevanje značenja zaštite i promicanja raznolikosti kulturnih izričaja, između ostaloga i putem programa obrazovanja i podizanja svijesti usmjerenih na širu javnost,**"

Ovaj prijedlog Zakona krši i Opću deklaraciju o ljudskim pravima, u članku 2. koji glasi:

"Svakome pripadaju sva prava i slobode utvrđene u ovoj Deklaraciji bez razlike bilo koje vrste, kao što je rasa, boja kože, spol, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, imovina, rođenje ili drugi status."

Te članku članku 7. koji glasi:

"Svi su pred zakonom jednaki i svi imaju pravo na jednaku pravnu zaštitu, bez ikakve diskriminacije. Svi imaju pravo na jednaku zaštitu od bilo kakve diskriminacije kojom se krši ova Deklaracija, kao i od svakog poticanja na takvu diskriminaciju."

Nadalje u članku 19.:

"Svatko ima pravo na slobodu mišljenja i izražavanja; to pravo uključuje slobodu zadržavanja mišljenja bez uplitanja i slobodu traženja, primanja i širenja informacija i ideja putem bilo kojeg medija i bez obzira na granice."

U članku 30.:

"Ništa se u ovoj Deklaraciji ne može tumačiti tako da podrazumijeva pravo bilo koje države, grupe ili osobe da poduzmu bilo koju aktivnost ili izvrše bilo koji čin usmjeren na uništenje ovdje utvrđenog bilo kojeg prava i sloboda."

Te se kaže:

"Jamči se sloboda mišljenja i izražavanja misli."

Sloboda izražavanja misli obuhvaća osobito slobodu tiska i drugih sredstava priopćavanja, slobodu govora i javnog nastupa i slobodno osnivanje svih ustanova javnog priopćavanja.

AMANDMAN 3

Članak 12., stavak 1. mijenja se i glasi:

“(1) Nastava i drugi oblici odgojno-obrazovnoga rada u odgojno-obrazovnim ustanovama u Hrvatskoj izvode se na svim razinama na hrvatskom jeziku.”

Stavak 2. se briše.

Obrazloženje:

U stavku se izraz “standardni hrvatski jezik” mijenja u “hrvatski jezik. Nastava i drugi oblici odgojno-obrazovnoga rada u odgojno-obrazovnim ustanovama u Hrvatskoj trebali bi se izvoditi na svim razinama na hrvatskom jeziku, no ne na “standardnom hrvatskom jeziku” jer potonje znači ograničavanje bogatstva hrvatskog jezika.

Ako se standard ne koristi više kao pomoćni alat za komunikaciju nego se koristi kao oružje za zlostavljanje govornika, ako govor na hrvatskim dijalektima postaje ilegalan u javnosti i u školi, ako se bogatstvo dijalekata i regionalnih i društvenih identiteta mora povući u svoja četiri zida, onda se tu radi o nedemokratskim ideologijama, totalitarnim ideologijama i prijedlozima zakona. Škola mora biti mjesto u kojemu se predstavlja bogatstvo hrvatskog jezika, a ne svodi komunikaciju na samo standardni hrvatski jezik.

Stavak 2. potrebno je brisati jer - usvajanjem prijedloga u prvom dijelu prestaje potreba za stavkom 2. koji je u aktualnom prijedlogu Zakona definirao koje su to iznimne situacije u nastavi kada se smije koristiti dijalekt. Usvajanjem prijedloga da se članak odnosi na hrvatski jezik u cjelini - nestaje potreba definiranja upotrebe dijalekta.

Zastupnica, Katarina Peović

